

Briselē, 16.3.2023.
COM(2023) 156 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par Eiropas Ārējās banku

1. IEVADS

Ūdeņradim būs nozīmīga loma, lai īstenotu ES pāreju uz klimatneitralitāti līdz 2050. gadam un mērķi kļūt neatkarīgiem no Krievijas fosilā kurināmā krietni pirms 2030. gada. Ūdeņraža ieguve ir arī viena no Komisijas Jaunajā industriālajā stratēģijā iekļautajām stratēģiskajām jomām, un tai ir ievērojams kvalitatīvu darbvietu radīšanas potenciāls. 2020. gada Eiropas Ūdeņraža stratēģijā¹ ir nosprausts mērķis saražot ES līdz 10 miljoniem tonnu atjaunīgā ūdeņraža. Plānā *REPowerEU*² ir ierosināts papildināt šo mērķi, lai līdz 2030. gadam sekmētu atjaunīgā ūdeņraža importu 10 miljonu tonnu apmērā.

Eiropas Komisija ierosināja pilnvērtīgu tiesisko satvaru, kas aptver ražošanu, patēriņu, infrastruktūras izveidi un tirgus noteikumus nākotnes ūdeņraža tirgum, kā arī saistošas kvotas attiecībā uz atjaunīgā ūdeņraža patēriņu industrijā un transporta nozarē. Lai gan vairāki tiesību aktu priekšlikumi joprojām ir starpiestāžu sarunu fāzē, ir skaidrs, ka Eiropas Savienība būs pasaulē visattīstītākais reģions, kas izveidos uz nākotni vērstu, paredzamu un visaptverošu regulatīvo satvaru, kurš palīdzēs veicināt atjaunīga un mazoglekļa ūdeņraža strauju apguvi visā reģionā. Starptautiskā līmenī ES veido abpusēji izdevīgas partnerības ar trešām valstīm, citstarp izmantojot brīvās tirdzniecības nolīgumus un stratēģiju *Global Gateway*, lai radītu iespējas izmantot ūdeņradi pārejā uz zaļo enerģiju, kā arī atbalstītu centienus vietējās pievienotās vērtības nodrošināšanā.

2022. gada decembrī tika panākta politiska vienošanās par ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) direktīvas pārskatīšanu, nosakot bezmaksas kvotas elektrolīzeriem ūdeņraža ražošanai, palielinot Inovāciju fondam paredzēto kvotu skaitu un ļaujot rīkot ES mēroga izsoles Inovāciju fonda ietvaros.

Paralēli likumdošanas progresam Eiropas industrijai jau ir spēcīgas iestrādes ūdeņraža projektu sagatavošanā. Eiropas Tīrā ūdeņraža alianse ir apzinājusi 840 ūdeņraža projektus visās vērtību ķēdes daļās³, un Eiropā ir izveidoti pasaulē pirmie ūdeņradī bāzētas tērauda ražošanas projekti. Sešpadsmit ES dalībvalstis pieņēma nacionālās ūdeņraža stratēģijas, kurās kolektīvi paredzēts līdz 2030. gadam sasniegt elektrolīzeru nodrošinātu jaudu 40 GW apmērā jeb 5,6 miljonus tonnu atjaunīgā ūdeņraža. Attiecībā uz nepieciešamību pēc infrastruktūras var minēt, ka pašlaik, īstenojot Eiropas enerģētikas tīklu rīcībpolitiku⁴, sagatavošanas stadijā ir pirmais Savienības saraksts, kurā uzskaitīti kopīgu interešu projekti un savstarpēju interešu projekti, citstarp saistībā ar ūdeņradi un elektrolīzeriem.

¹ [COM/2020/301 final.](#)

² [COM/2022/230 final.](#)

³ https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/industrial-alliances/european-clean-hydrogen-alliance/project-pipeline_en.

⁴ https://energy.ec.europa.eu/consultations/consultation-list-candidate-projects-common-interest-all-infrastructure-categories_en.

Eiropa ir arī pasaules līderis elektrolīzeru izgatavošanā, un kopīga deklarācija⁵ par elektrolīzeru izgatavošanas jaudas palielināšanu apliecina ES industrijas gatavību sasniegt minēto mērķi. Ar šīm konkurences priekšrocībām un regulatīvo satvaru agrīnu izstrādi ir panākts, ka daudzi ūdeņraža projektu izstrādātāji plāno veikt investīcijas Eiropā. Pašlaik Eiropā tiek veikti vairāk nekā 30 % no ierosinātajām ūdeņraža jomas investīcijām visā pasaulē⁶.

Pirmie galīgie investīciju lēmumi tika pieņemti 2022. gadā. Tomēr lielākā daļa investīciju ūdeņraža ražošanas jomā Eiropā vēl aizvien ir plānošanas posmā. Lai atraisītu investīcijas ražošanas posmā, ir jānodrošina lielāka pieprasījuma redzamība. Ūdeņraža ražošana elektrolīzes ceļā pašlaik notiekniecīgā apjomā un nav konkurētspējīga, salīdzinot ar konvencionālo ūdeņraža ražošanu. Saskaņā ar Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (*IEA*) aplēsēm⁷ starptautiskā mērogā tiks realizēti uz eksportu orientēti projekti, kuru ietvaros katru gadu varēs saražot 2,4 miljonus tonnu atjaunīgā ūdeņraža un mazoglekļa ūdeņraža, un līdz 2030. gadam tiks saražoti aptuveni 10 miljoni tonnu gadā⁸. Saskaņā ar *IEA* datiem līdz šim eksportam uz Eiropas Savienību bija paredzēti tikai 0,9 miljoni tonnu gadā.

Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena savā 14. septembra runā par stāvokli Eiropas Savienībā paziņoja par Eiropas Ūdeņraža bankas izveidi⁹. Šīs bankas mērķis ir novērst investīciju trūkumu un savienot turpmāko atjaunīgā ūdeņraža piedāvājumu ar mūsu pieprasījuma mērķi, kas ir 20 miljoni tonnu atjaunīgā ūdeņraža. Eiropas Ūdeņraža banka sekmēs gan atjaunīgā ūdeņraža ražošanu ES, gan tā importu, veicinot plānā *REPowerEU* noteikto mērķu sasniegšanu un pārkārtošanos uz klimatneitralitāti.

Ūdeņraža banka atbalsta Zaļā kursa industriālā plānā¹⁰ un Neto nulles emisiju industrijas aktā noteikto mērķu īstenošanu. Atjaunīgā ūdeņraža izgatavošanas paredzēto elektrolīzeru izgatavošanas mēroga kāpināšana veicinās Eiropas industrijas konkurētspēju un noturību, citstarp tērauda ražošanas, mēslošanas līdzekļu ražošanas¹¹ un kuģniecības nozarē. Eiropas ūdeņraža tirgus paplašināšana arī ļaus Eiropas uzņēmumiem ieņemt vadošo lomu jaunajā globālajā ūdeņraža tirgū, kas nodrošinās jaunas izaugsmes iespējas un kvalitatīvu darbvietu radīšanu. Šis paziņojums par Ūdeņraža banku ir pievienots Neto nulles emisiju industrijas akta priekšlikumam.

Eiropas Ūdeņraža banka būs Eiropas Komisijas ieviests instruments, ko veidos divi jauni finansēšanas mehānismi, ar kuriem tiks atbalstīta atjaunīgā ūdeņraža ražošana ES un starptautiskā mērogā. Tā arī nodrošinās lielāku pārredzamību attiecībā uz ūdeņraža

⁵ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/50357>.

⁶ Starptautiskā Ūdeņraža padome (2022), *Hydrogen Insights 2022*.

⁷ Starptautiskā Enerģētikas aģentūra, *Global Hydrogen Review 2022*.

⁸ Izņemot 2 miljonus tonnu, kas paredzēti pārrobežu tirdzniecībai ES iekšienē.

⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/speech_22_5493.

¹⁰ [COM\(2023\) 62 final](#).

¹¹ Komisijas paziņojums “Mēslošanas līdzekļu pieejamības un cenas pieņemamības nodrošināšana”, COM/2022/590 final/2.

pieprasījumu, piedāvājumu, plūsmām un cenām, kā arī uzņemsies koordinējošo lomu un atvieglos apvienošanu ar esošajiem finanšu instrumentiem nolūkā atbalstīt ūdeņraža projektus.

Lai Eiropas Ūdeņraža banka darbotos sekmīgi, prioritārā kārtā ir jāpabeidz izstrādāt regulatīvo satvaru attiecībā uz ūdeņraža ražošanu un patēriņu. Tāpēc Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi veicināt tādu deleģēto aktu ātru stāšanos spēkā, ar kuriem precizē, kā ūdeņradis un no ūdeņraža iegūtas sintētiskās degvielas var tikt kvalificēti kā atjaunīgi resursi, kā arī pabeigt sarunas un ātri pieņemt ierosināto Atjaunojamo energoresursu direktīvu un turpmākos noteikumus par efektīviem ūdeņraža tirgiem, citstarp mazoglekļa ūdeņraža definīciju¹².

Lai gan Komisija mobilizē visus centienus, lai strauji paplašinātu atjaunīgā ūdeņraža apguvi, plānā *REPowerEU* arī tika atzīts, ka liela nozīme dabasgāzes aizstāšanā ir citiem fosilo kurināmo nesaturošiem ūdeņraža veidiem, jo īpaši kodolenerģijā bāzētajiem. Atbilstība Ūdens pamatdirektīvai ir ļoti svarīga, lai apmierinātu papildu vajadzības pēc saldūdens vietās, kur notiek papildu atjaunīgā un mazoglekļa ūdeņraža ražošanas jaudu uzstādīšana.

Finansējuma vajadzības

Eiropas ūdeņraža tirgus saskaras ar četrām investīciju problēmām: elektrolīzeru izgatavošanas jaudas kāpināšana, jaunu ūdeņraža ražošanas iespēju izvērsšana, jaunu atjaunīga un mazoglekļa ūdeņraža pieprasījuma sektoru rašana un īpaši šim mērķim paredzētas ūdeņraža infrastruktūras izveide. Šo problēmu risināšanai ir nepieciešami arī kvalificēti papildu darbinieki, un tas rada vajadzību pēc ievērojamām investīcijām nepieciešamā darbaspēka pārkvalificēšanā un prasmju pilnveidē¹³.

Tagad ES tiek patērēti aptuveni 8 miljoni tonnu ūdeņraža, kas galvenokārt ražots no dabasgāzes¹⁴. Pašlaik ES tiek ražoti mazāk nekā 0,3 miljoni tonnu elektroūdeņraža. Tagad ES ir uzstādīta elektrolīzeru jauda aptuveni 160 MW apmērā¹⁵, savukārt, lai sasniegtu mērķrādītāju 10 miljoni tonnu atjaunīgā ūdeņraža, būtu nepieciešama jauda 80–100 GW. Tam būs nepieciešami aptuveni 150–210 GW papildu atjaunīgās elektroenerģijas jaudas, saražojot elektroenerģiju par zemu cenu, lai padarītu atjaunīgo ūdeņradi konkurētspējīgu, salīdzinot ar tā fosilā kurināmā alternatīvām.

Kopumā paredzams, ka kopējās investīcijas, kas nepieciešamas 10 miljonu tonnu atjaunīgā ūdeņraža saražošanai, transportēšanai un patērēšanai, būs robežās no 335 līdz 471 miljardam EUR, un 200–300 miljardi EUR būs nepieciešami papildu atjaunīgās elektroenerģijas ražošanai. Tiek lēsts, ka līdz 2030. gadam investīcijas galvenajās ūdeņraža infrastruktūras kategorijās būs 50–75 miljardi EUR elektrolīzeriem, 28–38 miljardi EUR ES iekšzemes

¹² [COM\(2021\) 803 final](#), [COM\(2021\) 804 final](#).

¹³ Kā noteikts Eiropas Ūdeņraža nozares prasmju apvienības iniciatīvā “*Green skills for hydrogen*”: <https://greenskillsforhydrogen.eu/>.

¹⁴ Bez oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas (CCS).

¹⁵ Visā dokumentā elektrolīzeru nodrošinātā jauda attiecas uz iznākumu, t. i., ūdeņraža ražošanas jaudu.

cauruļvadiem un 6–11 miljardi EUR uzglabāšanai. Elektrolīzeru izgatavošanas jaudu palielināšanai būs nepieciešamas investīcijas, un ir aplēsts, ka to maksimālā summa ir 1,2 miljardi EUR. Būs nepieciešamas papildu investīcijas 500 miljardu EUR apmērā starptautiskajās vērtību ķēdēs, lai varētu importēt 10 miljonus tonnu atjaunīgā ūdeņraža, citstarp atvasināto instrumentu formā.

Lielākā daļa investīciju ūdeņraža ražošanas nozarē būs jāsedz no privātā kapitāla. Ar klimata taksonomijas deleģēto aktu privātais finansējums jau tiek novirzīts darbībām, kas saistītas ar ūdeņraža ražošanas un izmantošanas iekārtu izgatavošanu, kā arī ūdeņraža ražošanu un uzglabāšanu.

Vienlaikus visi attiecīgie ES līdzekļi tiek mobilizēti, lai atbalstītu paātrinātu ūdeņraža tirgus paplašināšanu Eiropā. Lai atbalstītu elektrolīzeru izvēršanu, ar programmu “Apvārsnis 2020” tika atbalstīta pirmo 100 MW jaudas elektrolīzeru izstrāde, papildinot kopuzņēmuma “Tīrs ūdeņradis” finansētos pētniecības un demonstrējumu projektus. Lai atbalstītu ūdeņraža tehnoloģijas ieviešanu tirgū, ES ETS Inovāciju fonds ir piešķīris līdzekļus astoņiem liela mēroga projektiem ūdeņraža ražošanai vai patēriņam. Pilnais Inovāciju fonda projektu sagatavošanas process, kas vērojams 2021. gada liela mēroga uzaicinājuma ietvaros, nodrošinātu elektrolīzeru jaudas izveidi aptuveni 2,6 GW apmērā. Turklāt 2022. gada uzaicinājumā iesniegt liela mēroga priekšlikumus, kas noslēdzas 16. martā, 1 miljards EUR ir atvēlēts ūdeņraža un industrijas elektrifikācijai, kā arī 700 miljoni EUR — tīru tehnoloģiju, citstarp elektrolīzeru, izgatavošanai.

Tika apstiprināts valsts atbalsta finansējums diviem posmiem, kas aptver svarīgus projektus visas Eiropas interesēs (*IPCEI*), lai atbalstītu atjaunīgā ūdeņraža un elektroūdeņraža ražošanu un izmantošanu ar kopējo finansējumu 10,6 miljardu EUR apmērā, un tiek plānots, ka tas piesaistīs papildu privātās investīcijas 15,8 miljardu EUR apmērā. Vairākas dalībvalstis arī ievieš konkurētspējīgas izsoles shēmas, lai veicinātu atjaunīgā ūdeņraža projektu izstrādi ar vismazākajām izmaksām. Vairāk nekā 10 miljardi EUR ir piešķirti saskaņā ar atveseļošanas un noturības plāniem, un 4,9 miljardi EUR no tiem tiek novirzīti, izmantojot *IPCEI*. Infrastruktūras vajadzībām Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentam enerģētikas jomā ir atlicis budžets 3,3 miljardu EUR apmērā, lai atbalstītu tādas atlasītas enerģētikas infrastruktūras kategorijas kā, piemēram, ūdeņraža ražošana, līdz 2027. gadam.

Kohēzijas politikas finansējums, jo īpaši ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) un Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF) starpniecību, un fonds *InvestEU* sniegs ievērojamu atbalstu arī dalībvalstīm un reģioniem to investīcijām visā ūdeņraža piegādes ķēdē, sākot no inovācijas un beidzot ar izmēģinājumu un sākotnējās izstrādes aspektiem. Fonda *InvestEU* ietvaros šādas investīcijas var tikt finansētas, piemēram, no EIB tematiskā zaļās pārkārtošanās finanšu produkta līdzekļiem vai no citu īstenošanas partneru (piem., Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka, Ziemeļvalstu Investīciju banka) līdzekļiem. Fonds *InvestEU* nodrošina elastīgu satvaru efektīvai papildināšanai vai apvienošanai ar citiem ES instrumentiem, piemēram, ar Inovāciju fondu. Visbeidzot, kopuzņēmums “Tīrs ūdeņradis” veic investīcijas, lai paaugstinātu efektivitāti un samazinātu atjaunīgā ūdeņraža ražošanas, uzglabāšanas un sadales

izmaksas nolūkā padarīt atjaunīgo ūdeņradi konkurētspējīgāku ar ūdeņradi, kas ražots no fosilā kurināmā, un paātrināt tā aizstāšanu ar atjaunīgo ūdeņradi.

Arī Eiropas Investīciju banka (EIB) kā ES klimata banka ir apņēmusies līdz 2025. gadam veikt vairāk nekā 50 % no saviem kopējiem aizdevumiem klimata pasākumiem un vides ilgtspējībai, citstarp izmantojot pašas resursus. Pēdējos desmit gados EIB ir piešķīrusi finansējumu vairāk nekā 1 miljarda EUR apmērā tieši saistībā ar ūdeņraža projektiem. Tas nesēn tika papildināts ar EIB 30 miljardu EUR paketi plānam *REPowerEU*, kura mērķis ir līdz 2027. gadam piesaistīt līdz 115 miljardiem EUR investīcijās, kas sekmēs ES industrijas dekarbonizāciju.

Tomēr tiem klientiem, kuri ir gatavi izvēlēties ūdeņradi, nevis fosilo kurināmo, saglabājas zaļā piemaksa, tādējādi radot augstākas izmaksas. Valsts resursu mērķtiecīga izmantošana zaļās piemaksas finansēšanai var veicināt privātā sektora investīcijas, samazinot atjaunīgā ūdeņraža ražošanas risku. Aplēses liecina, ka ūdeņraža importam ar kuģi (kad ūdeņradis ir jāimportē amonjaka, metanola, šķidrā organiskā ūdeņraža nesēju vai e-degvielas veidā) būtu nepieciešama tirgus piemaksa apmēram 3–5 EUR/kg apmērā (ieskaitot transportu, uzglabāšanu un piegādi galapatērētājam). Tā kā atjaunīgais ūdeņradis pasaules tirgū vēl nav pieejams, tas nozīmē, ka šī zaļā piemaksa būs jāizmanto, lai nodrošinātu ražošanas jaudu. Tiek lēsts, ka budžets 1 miljarda EUR apmērā nodrošina atjaunīgā ūdeņraža ražošanas jaudu 0,04–0,06 miljonu tonnu apmērā gadā. Paredzams, ka pēc 2025. gada tirgus piemaksa samazināsies, jo samazināsies ražošanas izmaksas un palielināsies pieprasījums pēc videi draudzīgiem produktiem, kas ražoti, izmantojot atjaunīgo ūdeņradi. Turklāt ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma un ierosinātā Eiropas nodokļu direktīva padarīs atjaunīgo un mazoglekļa ūdeņradi pievilcīgāku salīdzinājumā ar tā fosilā kurināmā alternatīvu.

Pamatojoties uz gaidāmo ražošanas izmaksu samazināšanos un arvien lielāko pieprasījumu pēc atjaunīgā ūdeņraža, aplēses liecina, ka kopējā zaļā piemaksa ir aptuveni 90–115 miljardi EUR attiecībā uz atjaunīgā ūdeņraža iekšzemes ražošanu un importu kopā 20 miljonu tonnu apmērā. Jo ātrāk atjaunīgā ūdeņraža ražošana tiks palielināta, jo mazāka, visticamāk, būs šī zaļā piemaksa.

Īstermiņā, lai pastiprinātu centienus ES līmenī izvērst ūdeņraža apguvi un atbalstīt citu stratēģisku neto nulles emisiju tehnoloģiju izgatavošanas palielināšanu, būs nepieciešami papildu resursi ES līmenī. Inovāciju fonda juridiskais pamats, jo īpaši jaunie noteikumi par ES līmeņa konkurējošajām piedāvājumu izsolēm, nodrošina ļoti daudzsološu un izmaksefektīvu veidu, kā atbalstīt atjaunīgā ūdeņraža un citu stratēģisku neto nulles emisiju tehnoloģiju izgatavošanas un apguves pieaugumu Eiropā, un tādējādi stiprina Eiropas suverenitāti saistībā ar galvenajām tehnoloģijām klimatrīcības un enerģētiskās drošības jomā. Neto nulles emisiju industrijas akts kalpo kā pirmais pamats stratēģisku projektu īstenošanai. Pastāv plašas iespējas palielināt finanšu līdzekļu piesaisti, izmantojot Inovāciju fondu, ņemot vērā arī augstākos ETS ieņēmumus un vienošanos saistībā ar ETS direktīvu, ka dalībvalstis visus savus ETS ieņēmumus ieguldīs klimata un enerģētikas mērķu īstenošanā. Mēs to ņemsim vērā, veidojot Suverenitātes fondu daudzgadu finanšu shēmas vidusposma novērtēšanas kontekstā.

2. EIROPAS ŪDEŅRAŽA BANKA — KONCEPCIJA, UZDEVUMI UN STRUKTŪRA

Eiropas Ūdeņraža bankas mērķis ir veicināt privātās investīcijas ūdeņraža vērtību ķēdēs ES un trešās valstīs, sasaistot atjaunīgā ūdeņraža piegādi ar Eiropas klientu jauno pieprasījumu, un tādējādi izveidot sākotnēju atjaunīgā ūdeņraža tirgu. Šī banka veicinās atjaunīgā ūdeņraža ražošanu iekšzemē, kā arī importu no starptautiskajiem ražotājiem Eiropas patērētāju vajadzībām.

Tā kā agrīnajiem projektiem nav nodrošināta pietiekama zaļā tirgus piemaksa, Eiropas Ūdeņraža bankas stratēģijas mērķis ir segt un galu galā arī samazināt izmaksu atšķirību starp atjaunīgo ūdeņradi un fosilo kurināmo, ko var aizstāt ar atjaunīgo ūdeņradi.

Eiropas Ūdeņraža bankas darbība ir balstīta uz četriem pīlāriem, ko ieviesīs Eiropas Komisija. Šo banku veidos divi jauni finansēšanas mehānismi, kas atbalstīs atjaunīgā ūdeņraža ražošanu ES un starptautiskā mērogā. Turklāt šī banka nodrošina lielāku pieprasījuma redzamību, izveidojot saikni ar klientiem, paralēlām dalībvalstu iniciatīvām un esošajiem datu centriem. Visbeidzot, šī banka arī pildīs koordinācijas lomu un veicinās apvienošanu ar esošajiem finanšu instrumentiem ūdeņraža projektu atbalstam (1. attēls).

Eiropas Ūdeņraža banka: iespējamās darbības

1. attēls. Četri darbības pīlāri, kas saistīti ar Eiropas Ūdeņraža banku

Šai bankai būs nozīmīga loma, jo tā piesaistīs privātā sektora investīcijas un veicinās agrīnu tirgus izveidi un cenu atklāšanu, radot konkurenci par finansējumu, kā arī vairojot ieguldītāju uzticību un ar projektu finansēšanu saistītas zināšanas privātā finansējuma sektorā.

Laika gaitā šīs bankas mērķis ir samazināt izmaksu starpību līdz tādām apmēram, kuru privāti klienti vēlas un spēj segt. Eiropas Ūdeņraža banka darbosies saskaņā ar starptautiskajām saistībām divpusējā vai daudzpusējā līmenī gan iekšzemes, gan starptautiskā mērogā.

2.1. IEKŠZEMES TIRGUS IZVEIDE: FIKSĒTU PIEMAKSU IZSOLES, LAI ATBALSTĪTU ES MĒROGA RAŽOŠANU

Kā paziņots Zaļā kursa industriālajā plānā un nolūkā īstenot Eiropas Ūdeņraža bankas iekšzemes posmu, Komisija strauji virza pirmo ar atjaunīgā ūdeņraža ražošanu saistīto izmēģinājuma izsoļu izveidi. Šīs izsoles tiks uzsāktas Inovāciju fonda ietvaros 2023. gada rudenī, balstoties uz jauno konkurētspējīgo izsoles mehānismu, saskaņā ar finanšu regulā un pārskatītajā ES ETS direktīvā izklāstītajiem noteikumiem.

Šīs izsoles tiek veidotas, lai sasniegtu šādus galvenos mērķus:

- savienot ES iekšzemes¹⁶ atjaunīgā ūdeņraža piedāvājumu un pieprasījumu;
- pēc iespējas efektīvāk samazināt atjaunīgā un fosilā ūdeņraža izmaksu atšķirību ES. Izsoles ir bijis nozīmīgs veiksme stāsts enerģētikas nozarē, samazinot nepieciešamo finansējumu atjaunīgās enerģijas ražošanai, konkurējot ar cenām;
- nodrošināt cenu atklāšanu un tirgus izveidi ES: konkurētspējīgas izsoles ar vienkāršu un pārskatāmu struktūru atklāj privātās izmaksas un veido vērtīgus un salīdzināmus cenu punktus, kas var kalpot Eiropas ūdeņraža tirgus aizsākšanai;
- samazināt Eiropas ūdeņraža projektu risku, pazemināt kapitāla izmaksas un piesaistīt privāto kapitālu. Ņemot vērā to, cik liela ir problēma investīciju kontekstā, Inovāciju fonda atbalsts būtu jāuzskata par sākuma finansējumu privāto un korporatīvo investīciju palielināšanai;
- nodrošināt ātru ieviešanu un vienkāršu īstenošanu, tādējādi ievērojami samazinot administratīvo slogu un izmaksas, pateicoties īsām, vienkāršām un pārskatāmām procedūrām. Tas palīdzēs ES izvirzīties vadībā šajā jaunajā tirgus attīstībā, ņemot vērā trešo valstu nodrošinātos atbalsta mehānismus.

Komisija izstrādā izsoles modeli 2023. gada izmēģinājuma izsolēm atjaunīgā ūdeņraža ražošanas jomā, izmantojot informāciju, ko sniegušas visas attiecīgās ieinteresēto personu grupas — dalībvalstis, komunālo pakalpojumu uzņēmumi, projektu izstrādātāji, rūpnieciskie un citi ūdeņraža ražošanas klienti, bankas, infrastruktūras fondi, akadēmiskās aprindas u. c. Pēdējais darbseminārs par noteikumiem attiecībā uz pilnīgo modeli notiks 2023. gada maijā, lai nodrošinātu pirmās ES mēroga izsoles precīzu atbilstību privātā sektora vajadzībām un praksei.

Pirmajā izmēģinājuma izsolē tiks atbalstīta atjaunīgā ūdeņraža ražošana, kā definēts Atjaunojamo energoresursu direktīvas¹⁷ deleģēto aktu galīgajās versijās. Izsolē ūdeņraža

¹⁶ Tas attiecas arī uz projektiem Norvēģijā un Islandē, jo tie kopumā atbilst Inovāciju fonda nosacījumiem.

¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/2001 (2018. gada 11. decembris) par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (pārstrādāta redakcija).

ražotājiem tiks piešķirta subsīdija fiksētas piemaksas veidā par katru saražotā ūdeņraža kilogramu laikposmā, kas nepārsniedz 10 darbības gadus. Tas palielinās projektu rentabilitāti un pazeminās kopējās kapitāla izmaksas, samazinot izmaksu atšķirību un palielinot ieņēmumu stabilitāti. Maksājumi tiks veikti, pamatojoties uz izlaidi, t. i., uz sertificētu un pārbaudītu atjaunīgā ūdeņraža apjomu piegādi.

Pirmās izsoles orientējošais budžets būs 800 miljoni EUR, ņemot vērā jau veiktās tirgus pārbaudes rezultātus un nepieciešamību nodrošināt atbilstošu konkurences līmeni. Pirmajā izmēģinājuma izsolē gūtā pieredze palīdzēs noteikt turpmāko izsoles kārtu apmēru.

Attiecībā uz izsoles modeli var minēt, ka tā izveides prioritātes ir vienkāršība, pārredzamība un īstenošanas ātrums. Galvenie izsoles modeļa parametri, kurus Komisija izskata šajā posmā, ir apkopoti I pielikumā. Tie jo īpaši attiecas uz priekšatlases prasībām, piedāvājumu ranžēšanas / piešķiršanas kritērijiem un cenu noteikšanas noteikumiem. Lai atklātu patiesās izmaksas, nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus, kā arī mazinātu sarežģītību, Komisija arī plāno izslēgt izsolē piešķirtā atbalsta kumulāciju ar valsts atbalstu, tādējādi novēršot vienu un to pašu izmaksu segšanu divkārtīgi un izsoles izkropļošanu.

Komisija papildus apspriedīsies ar ieinteresētajām personām par citiem elementiem, piemēram, par piedāvājumu vai to izpildes nodrošinājumu izmantošanu¹⁸ saskaņā ar grozītajā ETS direktīvā definēto tiesisko regulējumu, kā arī par maksimālo cenu un maksimālajiem realizācijas periodiem.

Pēc apspriešanās Komisija pabeigs izsoles noteikumus par atbilstību, izsoles līdzsvaru un maksājumiem (kā arī izbeigšanu un sodiem) un publicēs tos 2023. gada vasarā. Papildu informācijas dienas par piedāvājuma sagatavošanu tiks organizētas 2023. gada vasaras beigās. Šis laika grafiks sniedz pretendentiem pietiekami daudz laika, lai varētu iepazīties ar izsoles koncepciju un sagatavot savus piedāvājumus. Komisija plāno deleģēt pilna izsoļu projekta cikla izpildi Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūrai (*CINEA*).

2.2. ES izsoles platforma: izsoles kā pakalpojums dalībvalstīm

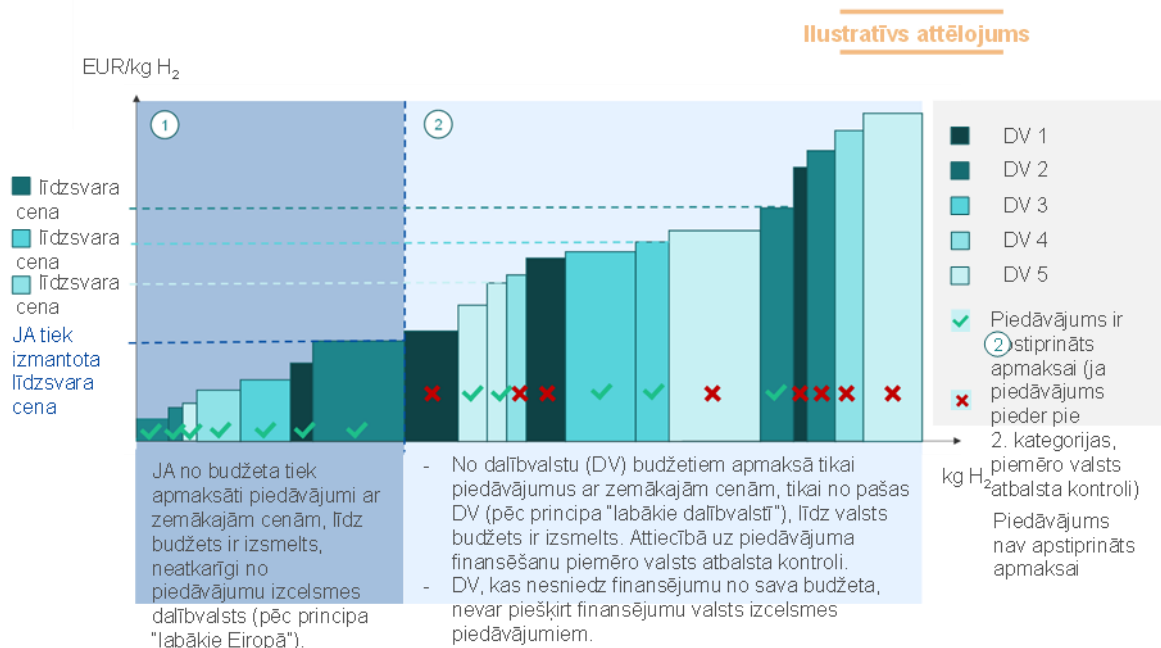
Konkurētspējīga solīšana ES līmenī ir vērā ņemama finanšu inovācija un varētu kļūt par svarīgu instrumentu nolūkā veicināt novatorisku atjaunīgo energoresursu un mazoglekļa risinājumu rentablu un agrīnu ieviešanu. Veidojoties jauniem tirgiem, ir svarīgi novērst tirgus sadrumstalotību starp ES dalībvalstīm. Lai gan deleģētie akti par ūdeņradi¹⁹ veidos vienotu pamatu atjaunīgā ūdeņraža sertifikācijai visā Eiropā, atbalsta shēmas un fiskālā telpa to nodrošināšanai dažādās dalībvalstīs var ievērojami atšķirties. Var kļūt neiespējami salīdzināt cenu signālus, kuru pamatā ir dažādas atbalsta shēmas, tādējādi aizkavējot Eiropas ūdeņraža tirgus veidošanu.

¹⁸ Piedāvājumu izpildes nodrošinājumi būtībā ir depozīti. Tos var realizēt, piem., izmantojot bankas vai mātesuzņēmuma garantiju.

¹⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/lv/qanda_23_595/QANDA_23_595_LV.pdf.

Lai novērstu sadrumstalotību ūdeņraža tirgus veidošanas agrīnajā posmā Eiropā un ietaupītu administratīvās izmaksas, kas rastas, izstrādājot vairākas atšķirīgas ūdeņraža atbalsta shēmas dažādās dalībvalstīs, Komisija ierosina paplašināt Inovāciju fonda izsoles kā platformu dalībvalstīm, neskarot ES valsts atbalsta noteikumus. Tas ļautu dalībvalstīm izmantot pašu resursus projektiem to teritorijā, balstoties uz ES līmeņa izsoles mehānismu.

Piedāvājot izsoles kā pakalpojumu, Komisija rīkotu vienu izsoli. Atbilstīgi projektu piedāvājumu līknei vispirms tiktu izmantots Inovāciju fonda budžets neatkarīgi no projektu izcelsmes. Kad Inovāciju fonda budžets būtu izsmelts, atlikušajai piedāvājumu līknes daļai atbalstu varētu sniegt dalībvalstis, ievērojot ES izsoles platformas sarindojumu, līdz dalībvalstu attiecīgais budžets būs izsmelts, neskarot LESD 107. un 108. pantu, un ar nosacījumu, ka piedalās pietiekams skaits valstu projektu atbilstīgi attiecīgajiem piešķirtajiem valstu resursiem (sk. 2. attēlu, kurā ilustrēts izsoles līdzsvars). Dalībvalstis piešķirtu līdzekļus un veiktu maksājumus par minētajiem papildu projektiem. Uz visiem pasākumiem, kas uzskatāmi par valsts atbalstu, attiecas ziņošanas pienākums, ja vien nav piešķirts grupu atbrīvojums. Komisija pārbaudīs un vajadzības gadījumā nodrošinās pietiekamu konkurenci dalībvalstu iemaksu sadalē izsolei.

2. attēls. Ilustratīvs modelis tādas ES izsoles platformas izveidei, kurā tiek nodrošināta dalībvalstu finansējuma apvienošana

Ja iepriekšējā rindkopā izklāstītā koncepcija būs veiksmīga, to varētu attiecināt ne tikai uz ūdeņraža ražošanu, bet arī uz izsolēm citās jomās, piemēram, oglekļa cenas starpības līgumiem nozares dekarbonizācijai saskaņā ar grozītajā ETS direktīvā definēto tiesisko satvaru. Varētu apsvērt arī ideju piesaistīt ES dalībvalstu resursus, lai organizētu Eiropas mēroga izsoles ar mērķi atbalstīt starptautiskas izsoles atjaunīgā ūdeņraža jomā. Arī uz šiem iespējamajiem ES izsoles platformas paplašinājumiem līdzīgi attiektos valsts atbalsta noteikumi.

2.3 ATBALSTS STARPTAUTISKAI ŪDEŅRAŽA RAŽOŠANAI

ES ir stingri apņēmusies veicināt starptautisku sadarbību, lai paātrinātu zaļo pārkārtošanos, citstarp ūdeņraža tirgus attīstību ES un visā pasaulē. Šajā kontekstā atjaunīgā ūdeņraža ekonomikas attīstība ES partnervalstīs palīdzēs paātrināt to pāreju uz klimatneitralitāti un veicinās plašāku sociālo un ekonomisko attīstību. Investīcijas atjaunīgās enerģijas un ūdeņraža jomā var arī uzlabot investīciju pievilcību valstīs ar augstām investīciju izmaksām, zemu atjaunojamo energoresursu īpatsvaru un mazattīstītu enerģētikas infrastruktūru un radīt eksporta dažādošanas iespējas. Vienlaikus uzmanība būs jāpievērš arī atjaunīgā ūdeņraža ražošanas ilgtspējībai, novēršot arvien lielāku ūdens noslodzi un iespējamu negatīvu ietekmi uz elektrības un ūdens pieejamību²⁰. Iekšzemes dekarbonizācijas centieni partnervalstīs tiks papildus atbalstīti ar neseno vienošanos starp likumdevējiem par turpmāko oglekļa ievadkorekcijas mehānismu (OIM), kura darbības joma aptver ūdeņraža importu. No 2026. gada ūdeņraža importam ES tiks piemērota korekcija, balstoties uz tā oglekļa saturu.

Paziņojumā par plānu *REPowerEU* ir ierosināts līdz 2030. gadam importēt 10 miljonus tonnu atjaunīgā ūdeņraža papildus atjaunīgā ūdeņraža ražošanai ES 10 miljonu tonnu apmērā, padarot ES par lielāko topošo atjaunīgā ūdeņraža tirgu pasaulē. Lielākajā daļā eksporta projektu tiek plānots piegādāt ūdeņradi un produktus uz tā bāzes ar kuģiem, tādējādi radot nepieciešamību paplašināt kuģniecības un ostu infrastruktūru Eiropā. Gaidāms, ka starptautiskā ūdeņraža tirdzniecība, izmantojot cauruļvadus, tiks uzsākta tuvāk šīs desmitgades beigām²¹.

Agrīna tirgus analīze un ieinteresēto personu atsauksmes liecina, ka ir nepieciešams īpašs instruments, ar kuru varētu atbalstīt ūdeņraža plūsmas no trešām valstīm. Ja tirgus nepastāv, ES dalībvalstīm ir jāatbalsta Eiropas piegādātāji, lai nodrošinātu joprojām trūkstošos klientu līgumus ar ražotājiem trešās valstīs. Šim instrumentam būtu jādarbojas ciešā saskaņā ar enerģētikas jomas diplomātijas un tirdzniecības politikas centieniem, lai nodrošinātu, ka Eiropas Savienībai neveidojas jaunas stratēģiskas atkarības.

Ilgspējīgas attīstības mērķu integrēšana ES atbalsta izstrādē attiecībā uz importēto atjaunīgo ūdeņradi nodrošinātu piekļuvi Eiropas tirgum un veicinātu atjaunīgās elektroenerģijas un ūdeņraža vietējās ražošanas un patēriņa ilgtspēju, kā arī apmierinātu sociālās, ekonomiskās un vides vajadzības ES partnervalstu un to pilsoņu labā.

Vairākas dalībvalstis ir izstrādājušas stratēģijas nolūkā atbalstīt ūdeņraža importu no trešām valstīm. Tāpēc Komisija turpina pētīt, kā veidot Eiropas Ūdeņraža bankas starptautisko darbības virzienu, lai veicinātu saskaņotu ES stratēģiju attiecībā uz atjaunīgā ūdeņraža importu. Arī šajā gadījumā nolūks ir segt izmaksu atšķirību starp atjaunīgo ūdeņradi, kas ražots trešās valstīs un transportēts uz ES, un fosilo kurināmo, ko var aizstāt ar atjaunīgo ūdeņradi ES.

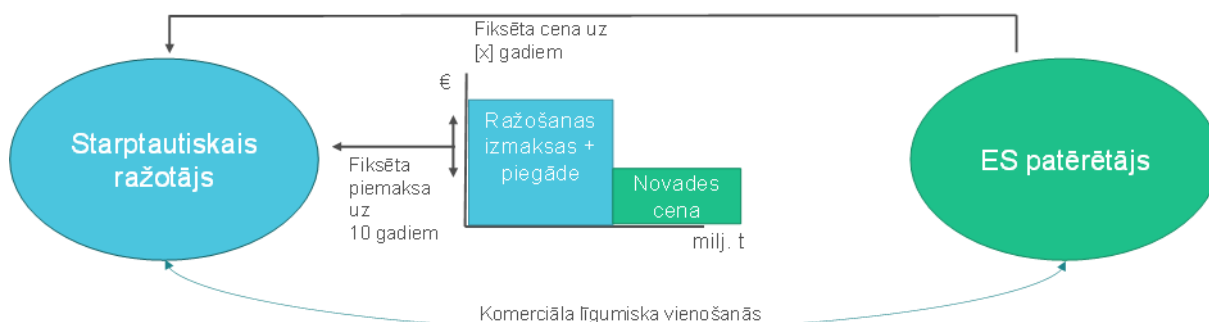
Komisija turpinās pētīt iespējamus finansējuma avotus ES budžeta ietvaros vai sadarbībā ar EIB, lai finansētu zaļās piemaksas, ņemot vērā to, ka pašreizējo Kaimiņattiecību, attīstības

²⁰ Šī jaunā prasība būtu stingri jāiekļauj ūdens noturības politikā, kas ir darba kārtības jautājums, kuru Komisija atbalstīs gaidāmajā ANO konferencē par ūdeni, kas notiks Ņujorkā.

²¹ Starptautiskā Ūdeņraža padome, “*Global Hydrogen Flows. Hydrogen trade as a key enabler for efficient decarbonisation*”, 2022. gada oktobris.

sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu “Eiropa pasaulē” (*NDICI* – “Eiropa pasaulē”) nevar izmantot, lai maksātu par Savienībā izmantotajām precēm, tādējādi par zaļajām piemaksām atjaunīgā ūdeņraža ražotājiem trešās valstīs.

Attiecībā uz izsoļu konkrēto modeli Komisija izvērtē iespēju izveidot līdzīgu zaļo piemaksu shēmu, kurai var pieteikties piegādātāji no trešām valstīm vai ES klienti, kas slēdz līgumus ar trešās valsts ražotājiem (sk. 3. attēlu). Atjaunīgā ūdeņraža importa atbalsta shēmas darbība, modelis un institucionālā struktūra varētu atspoguļot fiksētas piemaksu izsoles, kas tiek ierosinātas attiecībā uz atjaunīgā ūdeņraža ražošanu ES. Simetriska pieeja attiecībā uz starptautisko un vietējo ražošanu varētu nodrošināt savlaicīgu un rentablu īstenošanu, kas gūtu labumu no darbības un institucionālās sinerģijas un esošo struktūru, piemēram, *CINEA*, izmantošanas.

3. attēls. Konceptuālais modelis fiksētas piemaksas izsolei attiecībā uz starptautiskajiem piegādātājiem, kas nodrošina piegādi ES patērētājiem

Ņemot vērā panākto progresu, Komisija līdz gada beigām izpētīs iniciatīvu “Eiropas komanda”, lai apvienotu dalībvalstu resursus un veicinātu sinerģiju ar esošajiem ES fondiem un stratēģiju *Global Gateway*. Šādā nolūkā Komisija pētīs iespēju nākotnē Eiropas Ūdeņraža bankas darbības jomā iekļaut mehānismu pieprasījuma apkopošanai un atjaunīgā ūdeņraža kopīgai izsolei, balstoties uz pieredzi, kas gūta ES Enerģijas platformas un gāzes pieprasījuma agregēšanas un kopīga iepirkuma mehānisma (*AggregateEU*) ietvaros, un uz ES konkurences un valsts atbalsta noteikumiem.

Tajā pašā laikā ir jāapsver dažādie riska profili atjaunīgā ūdeņraža ražošanas iekārtu atbalstam ārpus ES, ņemot vērā vispārējo normatīvo un investīciju satvaru attiecīgajā valstī, kā arī visus ģeopolitiskos riskus un to saistību pakāpi, kādas konkrētā valsts ir uzņēmusies attiecībā pret ES.

Tas ietekmēs minētā modeļa izveides iespējas. Papildu atjaunīgās enerģijas un ūdeņraža projektu veicinošās struktūras stabilitāte, prognozējamība un uzticamība konkrētajā potenciālajā piegādātājā valstī ir galvenais faktors, kas jāapsver, lai turpmākie ūdeņraža patērētāji varētu pieņemt liela mēroga investīciju lēmumus un nodrošināt ilgtermiņa finansējumu jau tagad. Lai nodrošinātu ūdeņraža piegādes drošību, ilgtspējību un ES attīstības politikas saskaņotību, īpaši svarīgi ir ar ekonomiskajām attiecībām un tirdzniecību saistītie ģeopolitiskie riski, kā arī sociālā un vides politika trešās valstīs.

Laika gaitā zaļo piemaksu izsoļu sākotnējo koncepciju varētu paplašināt, lai vēl vairāk samazinātu risku, kas izriet no klientu līgumu nenoteiktības, izveidojot starpnieku, kas īsteno abpusējas izsoles. Šāds starpnieks slēgtu līgumus gan ar ražotāju, gan klientu. Šāda pieeja jau tiek īstenota ar Vācijas fonda *H2Global* starpniecību.

ES turpinās atbalstīt partnervalstis, lai paātrinātu to pāreju uz zaļo enerģiju, citstarp sniedzot tehnisku palīdzību un atbalstu labvēlīgas pārvaldības, likumdošanas un uzņēmējdarbības vides izveidei, kā arī piesaistot investīcijas, kas nepieciešamas atjaunīgās enerģijas un energoefektivitātes jomā. *NDICI* – “Eiropa pasaulē” un Pirmspievienošanās palīdzības (*IPA III*) instrumenti, citstarp Eiropas fonds ilgtspējīgai attīstībai plus (EFIA+), šajā sakarā joprojām būs nozīmīgi saskaņā ar esošajiem *NDICI* – “Eiropa pasaulē” un *IPA III* noteikumiem un praksi.

2.4 KOORDINĀCIJA UN PĀRREDZAMĪBA

Eiropas Ūdeņraža bankas darbība palielinās pārredzamību pār ūdeņraža plūsmām, darījumiem un cenām. Konkrētāk, Komisija saskaņos šādu informāciju, lai stiprinātu uzticību ūdeņraža tirgum, kas attīstās. Komisija var arī izmantot informāciju, kas iegūta no Eiropas un starptautiskajiem klientu līgumiem, lai nodrošinātu pārredzamu informāciju par cenām un izstrādātu cenu kritērijus.

Kļūst pieejama arvien plašāka informācija par atjaunīgā ūdeņraža pieprasījumu un piedāvājumu ES un visā pasaulē. Banka nodrošinās pievienoto vērtību, apkopojot un papildinot minēto informāciju, kas balstīta uz esošajiem avotiem un struktūrām, piemēram, informāciju, ko sniedz Komisija, jo īpaši izvēršot *Eurostat* vadīto datu vākšanu par ūdeņradi²², un kas iegūta no Komisijas vadītajām iniciatīvām, tādām kā Eiropas Tīrā ūdeņraža alianse, Atjaunīgās un mazoglekļa degvielas alianse un Bezemisiju aviācijas alianse, kā arī no esošajiem projektu finansēšanas mehānismiem²³ un industrijas uzraudzības darbībām. Turklāt minētā banka gūs labumu no Kurināmā elementu un ūdeņraža observatorijas kopuzņēmuma “Tīrs ūdeņradis” ietvaros, kas jau nodrošina publisku portālu datiem par ūdeņraža izmantošanu Eiropā. Turklāt informācijas iegūšanas nolūkā minētā banka uzturēs sakarus ar *IEA* un Starptautisko Atjaunojamo energoresursu aģentūru (*IRENA*). Banka būs labā pozīcijā, lai novērtētu ES pieprasījumu pēc vietējā un importētā atjaunīgā ūdeņraža, piemēram, organizējot uzaicinājumu paust ieinteresētību kā brīvprātīgu, nesaistošu iespēju ES klientiem paust savu interesi.

Lai sasniegtu ES dekarbonizācijas mērķus, ļoti svarīgi ir tas, lai ES un valstīs, kas veic piegādi uz Savienību, strauji attīstītos īpaši šim nolūkam paredzēta ūdeņraža infrastruktūra, kas savieno

²² Eiropas Komisija (*Eurostat*) vada ūdeņraža datu vākšanas darbību izvēršanu un virza metodikas saskaņošanu ar tādiem partneriem kā *IEA* un Āzijas un Klusā okeāna valstu ekonomiskas sadarbības forums (*APEC* forums), lai nodrošinātu datu salīdzināmību starptautiskā līmenī. Dati no dalībvalstīm tiks apkopoti brīvprātīgi no 2022. pārskata gada, bet obligāti — no 2024. pārskata gada. Tie aptvers plašu jomu spektru, citstarp ražošanu, tirdzniecību, pārveidi, uzglabāšanu un galapatēriņu.

²³ Šie dati var ietvert informāciju no Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM), programmas *InvestEU*, Inovācijas fonda, kohēzijas politikas fondiem un EFIA+.

piedāvājumu un pieprasījumu. Pārskatītā *TEN-E* regula ir unikāls instruments Eiropas enerģētikas infrastruktūras plānošanai. Eiropas Ūdeņraža banka atbalstīs infrastruktūras plānošanu, sniedzot informāciju par ūdeņraža plūsmām, ko banka iegūs no tās veiktajām darbībām (piem., informāciju par piegādes vietām).

Banka arī atbalstīs gan dalībvalstu, gan uzņēmumu līmeņa saprašanās memorandu saskaņošanu ar trešām valstīm un ārvalstu ūdeņraža ražotājiem, kā arī īpašu noteikumu iekļaušanu brīvās tirdzniecības nolīgumu sadaļās par enerģētikas un izejvielu tirdzniecību vai ilgtspējīgu investīciju veicināšanas līgumos.

Zaļā ūdeņraža partnerības un saprašanās memorandi, ko parakstījusi Eiropas Komisija, dalībvalstis un Eiropas uzņēmumi, citstarp ostas, var sniegt tādu informāciju par potenciālām no trešām valstīm nākošām ūdeņraža plūsmām, kuru koordinēs Eiropas Ūdeņraža banka un kura nodrošinās pārredzamību par to, kur un kad būs nepieciešama ūdeņraža infrastruktūra.

Eiropas Komisija ES vārdā ir parakstījusi saprašanās memorandus un/vai izveidojusi partnerības ar Ēģipti, Japānu, Kazahstānu, Maroku, Namībiju un Ukrainu. Īpaši noteikumi par sadarbību ūdeņraža jomā ir iekļauti arī modernizētajā ES un Čīles asociācijas nolīgumā un tiek izskatīti notiekošajās sarunās par brīvās tirdzniecības nolīgumiem ar Indiju un Austrāliju. Sadarbība saskaņā ar minētajiem saprašanās memorandiem / partnerībām un brīvās tirdzniecības nolīgumiem tiek īstenota ar mērķi atbalstīt zaļo pārkārtošanos partnervalstīs, citstarp attīstot atjaunīgās enerģijas nozari un rūpnieciskās piegādes ķēdes, kā arī stiprināt normatīvo un investīciju satvaru, tehnoloģiju ieviešanu un atjaunīgā ūdeņraža ilgtspējīgu ražošanu. Šajos saprašanās memorandos abas puses atzīst dabas resursu ierobežojumus un pauž politisku apņemšanos ievērot vides, sociālās un ekonomiskās ilgtspējības standartus. Turpinās arī diplomātiskā sadarbība ar Saūda Arābiju, lai izveidotu partnerību ūdeņraža jomā.

Modernizētais ES un Čīles asociācijas nolīgums ir pirmais šāds nolīgums, kurā īpaša uzmanība pievērsta ūdeņradim, ņemot vērā Čīles nozīmīgo potenciālu ūdeņraža eksportam uz ES un sadarbības projektu, kas tiek īstenots, izmantojot Eiropas komandas pieeju. ES vada darbu arī starptautiskos forumos, piemēram, Ūdeņraža iniciatīvā, kas sagatavota tīrās enerģijas jautājumiem veltītajā ministru sanāksmē, iniciatīvas “Misija — inovācija” apakšiniciatīvā “Tīrais ūdeņradis” un Starptautiskajā partnerībā ūdeņraža saimniecībai.

Publiski pieejamā informācija liecina, ka 2021.–2022. gadā ES dalībvalstis un uzņēmumi ir parakstījuši saprašanās memorandus par sadarbību ūdeņraža jomā ar vismaz 30 valstīm visā pasaulē. Lai izpētītu sinerģiju starp vairākām divpusējām iniciatīvām, Eiropas Ūdeņraža banka varētu uzlabot pārredzamību un koordināciju attiecībā uz atjaunīgā ūdeņraža darījumiem un sarunām ES iekšienē un ar trešām valstīm, jo tas ir būtiski, lai palielinātu efektivitāti un samazinātu pūles, kas jāiegulda abām pusēm, t. i., ES un partnervalstīm.

Lai nodrošinātu atjaunīgā ūdeņraža avotu dažādošanu laika gaitā, Komisija izskata iespēju izveidot instrumentu, kas balstīts uz ES Enerģijas platformas pārredzamības noteikumiem²⁴

²⁴ https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-security/eu-energy-platform_en.

saskaņā ar Padomes Regulu (ES) 2002/2576²⁵. Tas varētu būt pozitīvs ieguldījums topošajā atjaunīgā ūdeņraža tirgū, lai sniegtu izlūkdatumus un, iespējams, sniegtu Komisijai iespēju izdot ieteikumus par ūdeņraža investīciju koordināciju.

2.5 ESOŠĀ PROJEKTU FINANSĒJUMA KOORDINĀCIJA

ES un dalībvalstu līmenī pastāv vairāki finansēšanas instrumenti ūdeņraža projektu attīstības atbalstam. Eiropas Tīrā ūdeņraža alianse ūdeņraža valsts finansējuma kompass palīdz ieinteresētajām personām orientēties projektu finansēšanas programmās ES, arī dalībvalstu līmenī.

ES līmenī ir izveidota programma *InvestEU* un kohēzijas politikas programmas, kas, veicot riska dalīšanas un apvienošanas darbības, var piesaistīt finansējumu investīcijām ūdeņraža projektos, kā arī tiešam projektu atbalstam, izmantojot ES ETS Inovāciju fondu, atbalstam ūdeņraža ielejām un citām ūdeņraža vērtību ķēdes daļām programmas “Apvārsnis Eiropa”, Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta ietvaros. Saskaņā ar Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu transportam Komisija ir izveidojusi Alternatīvās degvielas infrastruktūras mehānismu (*AFIF*), kas nodrošina dotāciju atbalstu 1,5 miljardu EUR apmērā (kas tiek apvienots ar finanšu iestāžu sniegto finansiālo atbalstu, lai panāktu lielāku ietekmi) alternatīvās degvielas piegādes infrastruktūras izvēšanai visiem transporta veidiem, piemēram, ūdeņraža uzpildes staciju izveidei. Pastāv vairāki valstu instrumenti, jo īpaši ūdeņraža jomas *IPCEI* finansējums, atvēršanas un noturības plānos (*RRP*) iekļautie instrumenti un turpmākās valsts atbalsta shēmas ūdeņraža jomā saskaņā ar Vispārējo grupu atbrīvojuma regulu, kā arī pasākumi, ko var apstiprināt Komisija, ja tie atbilst nosacījumiem, kas izklāstīti Pamatnostādnēs par valsts atbalstu klimata, vides aizsardzības un enerģētikas pasākumiem, nostādnēs par valsts atbalstu pētniecībai, attīstībai un inovācijai vai krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējumā.

Darbības, lai uzlabotu starpnozaru zināšanu apmaiņu par ūdeņradi un informētību par atbalsta pasākumiem dažādu ES un dalībvalstu atbalsta un finansēšanas instrumentu ietvaros, ir viena no jomām, kas tiek pētīta saistībā ar Eiropas Ūdeņraža bankas darbībām, kuru mērķis ir palielināt sadarbības pārredzamību un efektivitāti iestāžu līmenī. Šādi uzlabojumi var atbalstīt sadarbību un koordināciju gadījumos, kad zināšanas par ūdeņradi nav īstenošanā un plānošanā iesaistīto ekspertu galvenā kompetences joma. Komisijai būtu jāracionalizē minēto instrumentu sniegtais atbalsts, jo īpaši nolūkā nodrošināt, ka šie instrumenti var pastiprināt viens otru un veicināt attiecīgo resursu izmaksefektīvu izmantošanu. Komisija centīsies nodrošināt informācijas apmaiņu un sadarboties ar dalībvalstīm attiecībā uz to plāniem par ūdeņraža projektu finansēšanu un pēta iespējas apvienot dalībvalstu resursus un palielināt centienus ES līmenī, lai ļautu arī dalībvalstīm, kuru resursi ir ierobežotāki, gūt labumu no Eiropas mēroga darbībām un panāktu lielāku ietekmi, izveidojot kopēju ūdeņraža tirgu.

Lai taupītu resursus un samazinātu nepieciešamos centienus, ir paredzēts izpētīt un izmantot esošo informācijas apmaiņas un saziņas kanālu visu iespējamo potenciālu, citstarp esošos

²⁵ [PADOMES REGULA \(ES\) 2022/2576](#) (2022. gada 19. decembris) par solidaritātes veicināšanu, labāk koordinējot gāzes iepirkumus, uzticamus cenu kritērijus un gāzes pārrobežu apmaiņu.

institucionālos tīklus un nozares platformas, arī Tīrā ūdeņraža alianse, ūdeņraža enerģijas tīkla un ES finansējuma informācijas platformas.

Global Gateway ir sistēma, saskaņā ar kuru ES atbalsta investīcijas atjaunīgā ūdeņraža ražošanā partnervalstīs to zaļās pārkārtošanās ietvaros. Eiropas fonda ilgtspējīgai attīstībai plus (EFIA+) dotācijām un garantijām saskaņā ar Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu²⁶ “Eiropa pasaulē” (turpmāk tekstā — *NDICI* – “Eiropa pasaulē” vai instruments) ir būtiska nozīme investīciju atbalstīšanā, jo īpaši projektos, kurus līdzfinansē EIB un ES dalībvalstu attīstību veicinošās finanšu iestādes kā daļa no Eiropas komandas. Viens no galvenajiem priekšnosacījumiem *NDICI* – “Eiropa pasaulē” atbalsta saņemšanai ir projekta ieguldījums iekšzemes zaļās pārkārtošanās procesā, citstarp, piemēram, ražojot un izmantojot atjaunīgo enerģiju, kā arī atjaunīgā ūdeņraža ražošanas resursu ilgtspējība un efektīva izmantošana, ieskaitot ūdens pieejamību, pārvaldību un piekļuvi tam. Saskaņā ar stratēģiju *Global Gateway* tiek īstenoti aktīvi centieni piesaistīt privātā sektora finansējumu un speciālās zināšanas un atbalstīt piekļuvi ilgtspējīgam finansējumam.

Eiropas komandas iniciatīvas ir kopīgi izstrādājuši ES un dalībvalstis, apvienojot centienus, lai veicinātu atjaunīgā ūdeņraža projektu izstrādi trešās valstīs. Piemēram, Eiropas komandas iniciatīva tīrā ūdeņraža (*GH2*) attīstībai Čīlē apvieno ES, EIB un 8 ES dalībvalstis, kurām ir kopīgas intereses atbalstīt veicinošas struktūras, tehnoloģiju un cilvēkkapitāla nodrošināšanu un finansēt atjaunīgā ūdeņraža projektus gan izmantošanai iekšzemē, gan eksporta vajadzībām. Turklāt Namībijā tiek gatavots atjaunīgā ūdeņraža projekts iniciatīvas *Global Gateway* ietvaros.

Tomēr ieinteresēto personu atsauksmes apliecina nepieciešamību veikt papildu pasākumus, lai samazinātu ļoti augstās izmaksas, kas saistītas ar riskiem, kuri netiek pietiekami novērsti ar ES finanšu instrumentiem. ES un tās dalībvalstu finanšu instrumentu koordinācija, kā arī ūdeņraža piegādes un patēriņa nenoteiktības samazināšana var efektīvi palielināt to investīciju ekonomisko lietderību un rentabilitāti, kuras veicis gan klients ES, gan ražotājs trešā valstī. Tas ir īpaši svarīgi investīciju ietilpīgām un energoietilpīgām nozarēm ar ierobežotām ieņēmumu normām tirgū.

Enerģētikas nozarē ES finansējuma mērķis trešās valstīs ir atbalstīt enerģētikas pārkārtošanu partnervalstīs, citstarp veicinot atjaunīgās enerģijas izmantošanu, piesaistot valsts un privātās investīcijas un radot uzņēmējdarbības iespējas un kvalitatīvas darbvietas. Tas var ietvert atbalstu vietējā un globālā ūdeņraža tirgus attīstībai partnervalstīs un reģionos, un šāds finansējums jau ietilpst *NDICI* – “Eiropa pasaulē” pilnvarās. Papildus atbalstam tādām starptautiskām platformām kā, piemēram, iniciatīva “Misija – inovācija” un Ūdeņraža iniciatīva, kas sagatavota tīrās enerģijas jautājumiem veltītajā ministru sanāsmē, ES pētniecības un inovācijas projekti apvieno kopīgam darbam partnerus no ES un trešām valstīm. Piemēram, programmas “Apvārsnis Eiropa” ES un Āfrikas Savienības sadarbības projektā (Ilgtērmiņa kopējā pētniecības un inovācijas partnerība atjaunīgās enerģijas jomā (*LEAP-RE*))

²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/947 (2021. gada 9. jūnijs), ar ko izveido Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu “Eiropa pasaulē” (OV L 209/1, 14.6.2021.).

ir noteikts, ka katrā konsorciā ir jāiesaista vismaz četras valstis no diviem kontinentiem — ar vismaz diviem konsorciā dalībniekiem no ES valstīm un vismaz diviem no Āfrikas valstīm.

Pašreizējā un plānotā ES tehniskā palīdzība ir nepieciešama politikas, normatīvā un investīciju ietvara izstrādei ES partnervalstīs, citstarp atjaunīgās enerģijas politikas, udeņraža stratēģiju un priekšizpētes izstrādei.

Atbalsts investīcijām, izmantojot EFIA+ apvienošanas un garantiju darbības, palīdz pazemināt finanšu izmaksas, samazinot investīciju izmaksas vai investīciju riskus. Tehniskais un investīciju atbalsts arī uzlabo piekļuvi EIB un dalībvalstu attīstību veicinošu finanšu iestāžu projektu finansējumam, jo ES dotācijas, EFIA+ garantijas un Eiropas komandas iniciatīvas uzlabo projektu rentabilitāti un vairo publisko investoru uzticību.

Visbeidzot, Komisija, izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu²⁷, atbalsta dalībvalstis ar īpaši pielāgotām zināšanām, lai tās varētu izstrādāt un īstenot reformas, arī tādas, kas veicina investīcijas nolūkā paātrināt pāreju uz zaļo enerģiju, izmantojot udeņradi. Tehniskais atbalsts ietver, piemēram, administratīvās spējas stiprināšanu, tiesiskā regulējuma saskaņošanu un labas prakses kopīgošanu.

3. SECINĀJUMS

Ierosinātā Eiropas Udeņraža banka papildina ES reglamentējošo un atbalsta sistēmu pilnas udeņraža vērtības ķēdes izveidei Eiropā un atbalsta neto nulles emisiju industrijas akta īstenošanu. Tā proaktīvi atbalstīs tās nozares ieinteresētās personas, kuras savlaicīgi pieņem lēmumus pārorientēt tīro tehnoloģiju ieviešanu vai koncentrēties uz to, un veidos pamatu nepieciešamajām investīcijām cilvēkkapitālā. Tādējādi tiks atbalstīta ne tikai elektrolīzeru izgatavošanas attīstība, bet tiks sniegta arī palīdzība pakārtotajiem industriālajiem aktoriem, lai tie varētu investēt jaunos tīros industriālajos procesos vai transporta tehnoloģijās, kas darbojas ar atjaunīgo udeņradi, nevis fosilo kurināmo/degvielu.

Pamatojoties uz šo paziņojumu, Komisija ir paredzējusi līdz šā gada beigām īstenot visus četrus Eiropas Udeņraža bankas pīlārus. Komisija šajā laikposmā vēl vairāk pilnveidos Eiropas Udeņraža bankas modeli, darbības un institucionālo struktūru, turpinot dialogu ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām.

²⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/240 (2021. gada 10. februāris), ar ko izveido tehniskā atbalsta instrumentu (OV L 57, 18.2.2021., 1. lpp.).

I PIELIKUMS

Pašlaik paredzētais izsoles modelis ietver tālāk uzskaitītos elementus.

Augsta līmeņa izsoles modeļa parametri	
Izolāmais produkts	Atjaunīgais ūdeņradis, kā noteikts pārstrādātās Atjaunojamo energoresursu direktīvas (<i>RED II</i>) deleģētajā aktā
Ierobežojošā vērtība izsoles līdzsvara nodrošināšanai	Attiecīgajai izsolei piešķirtais Inovāciju fonda budžets; provizorisks budžets pirmajai izsolei 2023. gadā: 800 milj. EUR
Atlīdzības veids	Fiksēta piemaksa (piedāvājumi, EUR/kg H ₂)
Atlīdzības tips	Uz izvadi balstīts atbalsts; maksājumi par pārbaudītu un sertificētu apjomu piegādi; nav maksājumu pirms nodošanas ekspluatācijā (atšķirībā no parastajām Inovāciju fonda dotācijām)
Piedāvājumu ranžēšanas / piešķiršanas kritēriji	Tikai cena (izsole ar vienu kritēriju)
Atbalsta perioda ilgums	10 gadi
Izsoles veids	Statiska izsole, vienposma
Cenu veidošanas noteikumi	Apmaksa atbilstīgi piedāvājumam
Minimālā cena	Nav
Maksimālā cena	Aatklātā maksimālā cena, kas tiks noteikta, veicot galīgo apspriešanos un novērtējot tirgus lielumu
Maksimālais realizācijas periods	Tiks noteikts, veicot galīgo apspriešanos un novērtējot tirgus lielumu
Pirmsatlases prasības	Galvenās atļaujas (vides, būvniecības), saprašanās memorandi vai nodomu protokoli par elektroenerģijas pirkuma līgumiem (EPL) atjaunīgās enerģijas jomā un ūdeņraža pirkuma līgumiem (ŪPL) ūdeņraža izmantošanai, vispārējās finanšu stabilitātes un jaudas pārbaudes, piedāvājumu un/vai to izpildes nodrošinājumu izvēle (nevis padziļinātas dokumentu pārbaudes)
Kumulācija ar valsts atbalstu	Nekāda kumulācija ar valsts atbalstu attiecībā uz vienām un tām pašām izmaksām, lai nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus starp dalībvalstīm
Izbeigšanas iemesli un sodi	Izbeigšanas iemesli ietvers nesekmīgu nodošanu ekspluatācijā maksimālajā realizācijas periodā un ilgstošu, ievērojamu nepietiekama apjoma piegādi
Īstenošanas iestāde	Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra (<i>CINEA</i>)